

Zakladatelka škol

Olga Block

Markéta Hronová
marketa.hronova@hn.cz

Když se v 90. letech Olga Block odstěhovala s manželem do Ameriky, nebyla spokojená s tím, jak tam vyučují dceru. A tak založila vlastní byznys – koncept škol BASIS. Ty se záhy staly jedněmi z nejúspěšnějších v USA. Před rokem síť prodala a nechala si jen jednu – mezinárodní školu v Praze. Jde na to jinak, než jsou některé trendy v Česku. V dětech podporuje motivaci skrze vyhledávání nejlepších studentů.

Nepřijít o talenty „Když je někdo velmi nadaný, je hodně obtížné ho zkazit. Stejně obtížné jako děcko bez předpokladů vytáhnout úplně na špičku. Ale smrsknout všechny do průměru, to by byla strašná škoda,“ tvrdí Olga Block. **Foto: HN – Václav Vašků**

Učí se tam trochu odlišně – místo Ema má mísu si v první třídě čtou o české historii a matematiku se učí sčítáním a odčítáním obratlovců či kočkovitých šelem. V Americe se Olga Block nelíbilo, jak se stává ve vzdělávání dětí ze sociálně slabých rodin. Ji k motivaci těchto žáků dobře fungovaly školní žebříčky. „Já si myslím, že každé dítě by mělo do páté třídy zažít nějaký neúspěch, aby se naučilo se s tím vyrovnat a vymyslet řešení,“ říká také. Mezinárodní školu v Praze řídí společně se svou rodinou – a vybudovala ji tak trochu pro svá vnoučata.

Vaše školy léta vedly žebříčky úspěšnosti škol v různých státech USA, podle čeho se sestavují?
Existuje jich několik, každý stát má své vlastní standardy, ale tvoří se na základě testů. Hodnotí se matematika a angličtina, výjimečně i „science“, což je biologie, chemie a fyzika v jednom. V připravenosti na matematiku a science jsme pořád úplně na špičce. Na střední škole potom existují takzvané advanced placement testy, které na federální úrovni pořádá nezisková organizace College Board a podle jejich výsledků se posuzuje připravenost žáků na vysoké školy. Kritéria žebříčků se ale za sedmadvacet let, kdy ve školství podnikám, změnila.

Jak?
Více se zabývají sociálními podmínkami žáků. Zjednodušeně řečeno, školy dostávají body navíc podle toho, kolik mají sociálně slabých studentů. Tahle kritéria začala převažovat nad výsledky studentů, což mi připadá hrozně smutné.

Proč? Vést děti s horšími podmínkami ke vzdělávání je přece skutečně náročnější.
Jenže testy už nevyhovují o tom, jak jsou děti připraveny na vysokou školu, ale jak se který stát vyrovnává s problémy sociální nerovnosti. Hodnotí, jaký pokrok kdo za rok udělal. Ale když jste nízkou, máte větší možnosti stoupat nahoru, než když máte 92 bodů. Dosáhnout na těch posledních osm už je těžší. Žila jsem v komunismu, kde o přijetí na vysokou školu rozhodoval dělnický původ, a mě tohle hrozně zlobí.

Vy jste zakládala a léta vedla takzvané charterové školy, které sice mají soukromého majitele, ale plati je stát a jsou otevřené všem dětem. Jak jste pracovala s dětmi z horšího sociálního prostředí?
Vždycky na základě jejich výsledků – ne na základě toho, jaké mají podmínky doma. Ty jim při nejlepší vůli stejně nevylepšíš, ale pokud se budou dobře učit, můžu je z nich dostat pryč. A to bylo moje motto. Nikdy jsme sociální podmínky u dětí nezjišťovali, byt jsme kvůli tomu přišli o spoustu dotací nebo příspěvků na obědy, které stát nabízí. Chtěli jsme být ideologicky čisti. V poslední době už ale stát platí tolik peněz, že to bez toho nejde, takže i moje školy začaly tyto děti vykazovat.

Neškodilo vám to tehdy v žebříčcích?

Samozřejmě. Brali nás jako školy pro nejbohatší, kde není nikdo z horších sociálních podmínek. My tam přitom tyto děti měli, a i přesto jsme dokázali žebříčky ovládnout. Byli jsme na to pyšní. Snažili jsme se posunout všechny. V nižších ročnících je zapotřebí naučit děti dobře číst a základní aritmetiku. Pokud tohle zvládají, rodinné prostředí hraje v jejich úspěchu čím dál menší roli. Pro děti, které doma neměly podmínky k tomu, aby si udělaly domácí úkol, neměl jim s ním kdo pomoci, jsme měli před vyučováním a po něm vyhrazené časy, kdy si ho naši pomoci mohli vypracovat.

U dětí ze sociálně slabých rodin bývá problém s motivací, ne?
Není pravda, že jenom děti lékařů jsou motivované. Děčka ze sociálně slabých rodin jsou také hodně motivovaná tím, aby se z toho prostředí dostala ven. A někdy mnohem víc než děti, kterým táta kvůli pětce odmítne koupit auto. Pokud ale děti vidí, že na jejich výsledcích nikomu nezáleží, musí tohle nahradit škola.

Jakým způsobem?

Skrze vnitřní žebříčky. Za každých pět týdnů jsme vyhlášovali děti s nejlepšími výsledky i ty, které se za dané období nejvíce zlepšily, aby měly pocit, že na nich někomu opravdu záleží. A překvapivě i ti středoškoláci na to byli pyšní. Například v Arizoně. Na konci devadesátých let figurovalo tamní školství na 48. místě mezi státy a naše děti, i když měly dobré známky, byly znevažovány, protože byly z té „arizonské školy“. Tak jsme je posílali na advanced placement testy a ukázali jsme jim, že jsou lepší než třeba 80 procent středoškoláků odjinud. Dodali jsme jim sebevědomí a odvahu přihlásit se na vysokou.

V Česku většina odborníků doporučuje děti neporovnávat, nedělat žebříčky, aby mezi nimi nebyla nezdrazá soutěživost a nesráželo se jim sebevědomí.

Já nevím, kdy je soutěživost zdravá a kdy je nezdrazá. Když jsme měli akademické soutěže, rodiče děti utěšovali a říkali jim: To nevidí, že nevíš, kde je Moskva. Ale ti samí rodiče pak přišli na hřiště a řvali: Co děláš, kopej do toho pořádně! Ve sportu byla nejednou soutěživost v pořádku. Ale když někdo rychleji myslí, tak to v pořádku není? A pokud někdo myslí pomaleji, stejně se s tím dříve či později bude muset vyrovnat a najít si způsob, jak to kompenzovat. Když mu to někdo řekne až před odchodem na vysokou, bude mít dost problém s tím něco udelat.

Takže třeba známkování od první třídy vám nevadí?

Nemusí to být známky, může to být slovní hodnocení, ale děti by měly dostat naprosto jasnou zpětnou vazbu k tomu, jak si stojí. Protože je strašně důležité naučit se s tím srovnat. Většina chytrých dětí se neposmívá těm pomalejším. Já si myslím, že každé dítě by mělo do páté třídy zažít nějaký neúspěch, aby se naučilo se s tím vyrovnat a vymyslet řešení.

České školství bylo historicky hodně založené na faktech a tvrdých datech, americké na tom bylo spíše opačné, tamním dětem některé znalosti chyběly. Plánovaná reforma v Česku teď chce jít podobným směrem, k čemu se přikláníte vy?

Říkat cokoliv o Americe je obtížné, protože každý stát má svoje vlastní stanovy, standardy a pravidla. Ale v zásadě důležitosti těch takzvaných tvrdých znalostí se odbourává už léta. Jákýkoli extrém je podle mě hloupost. Učit děti myslet, když nemají o čem přemýšlet, jde hrozně obtížné. Určitá dávka těchto tvrdých znalostí je nutná. Záleží spíš na způsobu, jakým se je děti naučí.

Jak na to jdete?

Vytvořili jsme si za ta léta řadu zajímavých učebních pomůcek a materiálů a ty sdružujeme pro všechny zájemce na platformě SPORK. Ta nám vlastně nahrazuje osnovy. Její součástí je i mentoringový systém. V rámci něj může zkušený pedagog pro kolegy vytvořit určitou vzorovou formu a oni si ji pak doplní podle potřeby. Zároveň máme vnitřní testování studentů, abychom mohli kontrolovat, že všechny školy pořád drží naše standardy.

Máte v Praze vědecké předměty spojené podle amerických standardů do science, či učíte zvlášť fyziku, chemii, biologii?

Máme na to takovou teorii. Na začátku je potřeba dětem ukázat souvislosti. Takže my učíme matematiku a science až do třetí třídy jako jeden předmět. Místo toho, aby žáci počítali jablčka, počítají obratlovcy, kočkovité a psovité šelmy. Tak se naučí základní matematické operace a současně terminologii pro přírodovědné předměty. Mají uspořádané myšlenky, znají souvislosti, zvládají měření, vážení, jak se dělá experiment. Ve čtvrté a páté třídě to pak rozdělíme, abychom mohli jít více do hloubky. To samé děláme s humanitními vědami, angličtinu, český jazyk a svět kolem nás – dříve vlastivědu – učíme dohromady. Děti nechtou máma mele maso, ale o historii, nebo jak se jmenuje prezident.

Učíte metodou spirály, co to přesně znamená?

Neustále opakujeme věci, které by si děti měly zapamatovat. Pořád se k nim vracíme, aby se jim do hlavy usadily a zůstaly tam.

V Česku jste otevřeli mezinárodní školu před třemi lety. Byl to rozdíl?

Mezinárodní školy jsme otevírali už dříve v Číně nebo v Thajsku. Měla jsem tedy zkušenosti s tím, jak udelat anglickou školu v zemi, kde je angličtina hodně vzdálená mateřskému jazyku. Ale pořád se učíme, snažíme se třeba najít fonetický program, který by odpovídal tomu, že u nás je 60 procent českých dětí.

Musíte se řídit českými osnovami, tedy nově rámcovými vzdělávacími programy?

Ano, nyní míříme k tomu, abychom jim odpovídali. Narazili jsme na to, že když podle nich neučíme, naši žáci se musí nechat přezkoušet ve veřejných školách a to pro ně bylo velmi stresující. Protože my je učíme nějaké rostliny, jinde se učí jině a my nevíme, z čeho je zrovna budou zkoušet.

A také získáte nárok na dotace od ministerstva školství, pomůže vám to?

Nijak zvlášť. V nákladech, které máme, to velká položka nebude. Máme docela vysoké školné – od čtvrt milionu za předškolní ročník po necelý půlmilion za střední školu ročně.

Dříve jste říkala, že zakládat školy v Americe byl docela dobrý byznys. Jak vám to funguje tady v Česku?

Škola si musí vydělat na sebe. Byznys, který tohle nezvládne, by podle mě neměl existovat. Ale nemusím se snažit, aby profitovala a já z vydělku mohla platit další aktivity, jako jsem to dělala v Americe. Proto jsem zbytek škol prodala a tuhle jsem si nechala jako takovou trešničku na dortu a opečovávám si ji. Snažím se využít všech našich zkušeností, abychom udelali školu, která bude skvostem. Je to trochu rodinný podnik. Do jejího provozu jsem zapojila celou rodinu, chodí tam moje vnoučata a synovci.

Vaše školy trochu nabourávaly americkou posedlost sporty...

To ano. Američané bazírovali na sportech kvůli podpoře soutěživosti a sounáležitosti v týmech. Jenže to trošku zdegenerovalo k tomu, která škola bude mít větší a lépe osvětlené hřiště, které ale využije malá skupina dětí. Do fotbalového týmu jich může sto, ale do školy jich chodí třeba dva tisíce. Provoz hřiště stojí neuvěřitelně peníze, já jsem si takovou investici v hlavě nedokázala obhájit, a navíc jsme začínali bez kapitálu. Tak jsme si řekli, že pokud chtějí žáci sportovat, mohou využít dobře vybavené okolní kluby. Místo toho jsme se hlásili na všechny akademické soutěže, třeba matematickou. Týmovou spoluprací, soutěživostí a sounáležitostí jsme učili takto a fungovalo nám to skvěle.

Co vy a domácí úkoly? Jste jejich příznivkyně, či odpůrkyně?

Domácí úkoly jsou strašně důležité jako praktický nácvik toho, co se žáci naučili ve škole. Dokud si dítě práci nezkusí samo bez toho, aby nad ním někdo stál, tak neví, jestli to umí, nebo ne. Ale domácí úkoly se vůbec nemusí dělat doma. Je to hloupý název. Rozhodně by se nemělo stávat, aby malé děti přišly v pět hodin doma a ještě dělaly domácí úkoly.

Dáváte je ve vaší škole?

Máme od čtvrté třídy systém, kdy žáci mají doma například spočítat nějaké příklady a ke každému dají jinou značku podle toho, jestli ho chápou tak, že by ho dokázali někomu vysvětlit, nebo jim dělat problémy, popřípadě vůbec nevěděli. Podle toho pedagog ví, kdo co už chápe a k čemu se má vrátit.

V Česku se také hodně řeší oddělování dětí z kolektivu, af už těch pomalejších do speciálních škol, nebo nadaných do víceletých gymnázií. Odborníci jsou proti, rodiče tomu ale často fandí. Jak se k tomu stavíte vy?

Myslím, že se to nesmí lámat přes koleno. V USA někdy v sedmdesátých letech proběhla takzvaná desegregace. Rozhodli se, že nechtějí bílé školy v centru a černé v černošských čtvrtích na kraji města. Tak bílé děti naložili do autobusu a vozili je do černošských škol a naopak. Stálo to strašně moc peněz, ale bylo to selhání, které nepřineslo vůbec žádné výsledky. Nadané děti, které se nudí, protože pro ně výuka není výzvou, mohou nebezpečně ovlivnit motivaci ostatních dětí a způsobit více komplikací než jejich odchod do víceletých gymnázií. Když je někdo velmi nadaný, je hodně obtížné ho zkazit. Stejně obtížné jako děcko bez předpokladů vytáhnout úplně na špičku. Ale smrsknout všechny do průměru, to by byla strašná škoda. Přišli bychom o mimořádné nadané talenty.

Když byste měla své působení ve vzdělávání nějak bilancovat, je něco, na co jste za těch 27 let radikálně změnila názor?

Já jsem se naučila hrozit moc. Pořád si myslím, že mít kvalitní učitele je hrozně důležité. Ale když máte čtyřicet škol, už není možné zajistit, aby v každé třídě byl ten nejlepší. Naučila jsem se, že každá škola by měla mít aspoň jednoho nebo dva. To stačí. Je ale potřeba se o ně postarat a poslouchat je! A taky že není dobré se upnout na nějakou geniální myšlenku a tu tlačit bez ohledu na to, že se mění svět, podmínky a nevíte, jestli idea stále funguje.

Babička zakladatelka

Olga Block (67) byla v revolučních letech prodávkou Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Odešla ale v devadesátkách se svým americkým manželem za oceán – do Arizony. Tam založila školu, vymyslela vlastní vzdělávací systém a postupně jich pod značkou BASIS vybudovala více než čtyřicet.

Začíná se v nich už předškolním ročníkem a končí střední školou. Nejdrive zřídila školy charterové, které jsou v soukromém vlastnictví, ale jejich provoz platí stát. Později přidala i ty zcela soukromé i kvůli větší svobodě v tom, co v nich může učit. „Například matematika se tam učí rychleji, než je standard, to v některých státech není přípustné,“ vysvětluje. Soustředila se především na akademické výsledky žáků, požadovala od nich nadstandardní výkony, ale chtěla, aby školy fungovaly i komerčně. A ukázalo se, že její strategie funguje. BASIS se brzy dostaly do čela žebříčků, podle kterých ve Spojených státech hodnotí kvalitu škol. Úspěchu si všimli i v Číně a odkoupili od ní know-how. Školy zakládala také v Thajsku.

Pečovat i o kantory „Když ve třídě nemáte dobrého učitele, můžete mít lepší osnovy či technologie, ale prostě to nefunguje,“ říká Olga Block.

Před pěti lety prodala zcela soukromé a mezinárodní školy, čímž získala kapitál na to, aby mohla rozvíjet ty charterové. „To bylo úžasné, mohli jsme se soustředit na věci, na které dříve nebyly peníze,“ vzpomíná. Jenže Olga Block má ve Spojených státech amerických jen manžela, její dvě dcery a vnoučata žijí v Česku. A tak bylo jasné, že školy tam nikdo z rodiny nepřivezeme. Proto před rokem prodala organizaci, která se o charterové školy starala a rozvíjela je, a soustředí se pouze na školu BASIS v Praze. „Jsem ráda, že je moje rodina tady, protože díky tomu tady můžu být i já. Je to sen. Která babička může postavit školu pro vnoučata a zaříditi jim ty nejlepší učitele?“

A vlastně je to i uzavření pomyslného kruhu. V 90. letech v USA se jí nelíbilo, jakým stylem tam její dvanactiletou dceru vzdělávají – neměla dějepis, zeměpis jen omezeně, anglicky neuměla. A škola jí to nedovedla efektivně naučit.

Škola v Praze je pro Olgu Block pomyslná trešinka na dortu, chce ji opečovávat a vybudovat z ní skvost.